

DE BASKEN,

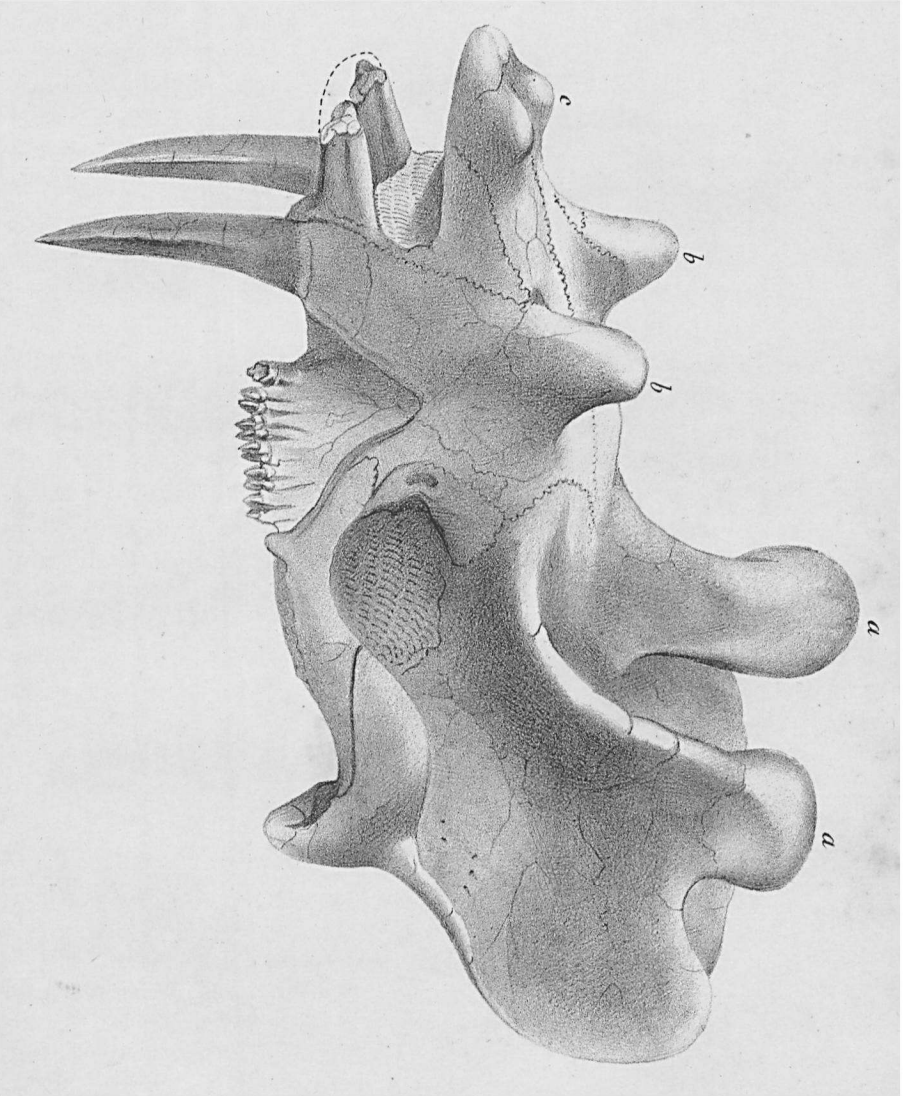
EENE ETHNOLOGISCHE STUDIE.

DOOR

Dr. H. HARTOGH HEYS VAN ZOUTEVEEN.

Een der merkwaardigste volksstammen, die het tegenwoordige Europa bewonen, zijn ongetwijfeld de zoogenaamde Basken of Vasken. Zij zijn het laatste overblijfsel van die autochthonen¹ van West-Europa, die zich in lang vervlogen tijden, toen de thans bijna overal in ons werelddeel praedomineerende Indo-Europeesche volken nog als nomaden in Azië rondzwierven, geheel het tegenwoordige Spanje en Portugal, een groot deel van het tegenwoordige Frankrijk, dat deel van Italië, dat den naam van Ligurië draagt, de eilanden Corsica en Sardinië bevolkten, en zich ook over het noordwesten van Afrika schijnen uitgebreid te hebben. Mocht men vroeger wel eens de stelling geopperd hebben, dat zij uit laatstgemeld werelddeel over de landengte, die eens de plaats van de tegenwoordige straat van Gibraltar innam, naar Europa verhuisd waren, meer en meer wordt het tegenwoordig waarschijnlijk, dat integendeel de oude bewoners van noord-west Afrika van uit Europa derwaarts zijn getrokken. In het zuiden van Frankrijk, in eene streek nog thans door de Basken bewoond, heeft men in een hol, tot de zoogenaamde rendierperiode behoorende (het hol van Lombrive), twee oude schedels gevonden, die analogie met die

¹ Zoo wij hier van *autochthonen* spreken, bedoelen wij alleen, dat van de plaats, van waar zij oorspronkelijk wellicht naar Europa getrokken zijn, niets met zekerheid bekend is; wij willen daarmede volstrekt niet uitdrukken, dat zij in dat werelddeel sedert het ontstaan van den mensch geleefd hebben.

DINOCERAS MIRABILIS, Marsh $\frac{1}{2}$.

der tegenwoordige Basken schijnen te vertoonen (VOGT, *Vorlesungen über den Menschen*, Bd. II, blz. 171), en in de eveneens tot die rendierperiode behorende begraafplaats, die de Belgische geleerde DUPONT in de grot van Furfooz in de provincie Namen ontdekt heeft, zijn twee andere schedels gevonden, die volgens de meening van PRUNER-BEY schijnen te bewijzen, dat zich in de rendier-periode de Basken of een daarmede verwant volk tot in België uitstrekten (LE HON, *l'homme fossile*, blz. 73). Noordwaarts grensden zij in die overoude tijden waarschijnlijk aan Mongolische volken, die groote overeenkomst met de tegenwoordige Laplanders vertoonden ¹. Deze laatste hebben zich, evenals het rendier, de poolvos en zoovele andere noordsche dieren, in latere tijden naar de poolstreken teruggetrokken; de poolmensch is de pooldieren gevolgd, toen het klimaat van Centraal-Europa meer en meer in warmte toenam. Snel ging dit echter niet, want nog in Caesars tijd leefden Laplanders (Finni) in het noordoosten van Germanie, en verdedigden zich met steenen wapenen tegen de Germanen. Ook de Basken zagen door de opeenvolgende volksverhuizingen der Indo-Europeesche of Arische volken (de Kelten, de Pelasgen, de Germanen, de Letten, de Slaven) hun gebied meer en meer beperken en bewonen nu nog slechts een zeer klein gedeelte van hun vroeger gebied: die deelen van Spanje en Frankrijk namelijk, die zich aan den voet der Pyreneën in het Westen uitstrekken. In Spanje zijn zij gevestigd in de heerlijkheid (*el Senorio*) Vizcaya, in de landschappen Guipuzcoë en Alava, die naar hen de Baskische provincien (*Provincias Vascongados* ²) genaamd worden, en in het koninkrijk Opper-Navarre;

¹ Zuid-oostwaarts grensden de met de Basken verwante bewoners van Ligurië eens aan de Etruriërs, waarvan de oorsprong even raadselachtig is als de hunne, die in den voor-Romeinschen tijd het machtigste volk van Italië waren, doch wier nationaliteit zoo geheel is te gronde gegaan, dat men zelfs de opschriften hunner taal, ofschoon zij in ons bekend letterschrift geschreven zijn, niet kan ontcijferen, en deze dus voor de moderne wetenschap onverklaarbaarder zijn dan de Egyptische hieroglyphen en het spijkerschrift van Nineve, waarvan voor korten tijd de lettervormen even onbekend waren als de taal. De reden hiervan is, dat het oud Assyrisch en Egyptisch verwant bleken te zijn met andere ons bekende talen, terwijl het Etrurisch op zich zelve staat, evenals het Baskisch.

² In vele talen worden de V en de B verwisseld; wij zullen in deze studie hiervan nog meer voorbeelden oantmoeten. Zoo is b. v. het Spaansche Vizcaya en het Fransche Biscaye hetzelfde woord.

in Frankrijk vindt men ze in Neder-Navarre, en in de landschappen Soule en Labour, die te zamen ook wel den naam van le Basque dragen. Zij zijn over eene oppervlakte van 238 vierkante geogr. mijlen verspreid en vormden in 1850 eene bevolking van nagenoeg drie kwart millioen zielen, waarvan 600000 in Spanje en 120000 in Frankrijk leefden.

Bij de groote belangstelling, die de ontdekkingen omtrent de oudheid en vroegste geschiedenis van den mensch tegenwoordig in geheel het beschaafde Europa allerwege opwekken, bij de groote ontwikkeling, waarin die tak der anthropologie zich in de laatste jaren mocht verheugen, kan het niet anders, of de zeden en gewoonten, de taal en de oude overleveringen van een zoo merkwaardig volk, die ons wellicht op het spoor kunnen brengen van zoo menigen schakel, die nog aan de keten van ons weten omtrent de oudste bewoners van Europa ontbreekt, moeten nog meer de aandacht tot zich trekken dan vroeger. En daar het vraagstuk van die oudheid en vroegste geschiedenis een deel uitmaakt van de gezamenlijke natuurwetenschap, daar onze kennis dienaangaande, zoo niet geheel, dan toch ten minste grootendeels het uitvloeisel van natuurkundige, in het bijzonder geologische ontdekkingen is, gelooven wij, dat eene studie over het merkwaardige Baskenvolk in een maandwerk als het *Album der Natuur* geenszins misplaatst is.

Eene onwraakbare getuige van de diepe kloof, die genealogisch de Basken van de overige Europeesche volken scheidt, is hunne taal. Reeds vroeger deelden wij in dit Album (zie Maartafl. 1870) mede, dat die taal geheel van de Indo-Europeesche (Arische) talen verschilt, en zich daarentegen aan de oorspronkelijke talen van Amerika aansluit. In den vorm der werkwoorden heeft zij meer in het bijzonder eene groote overeenkomst met de taal van die roodhuidenfamilie, die men *Algonkineezen* (*Algonquins*, *Algonkins*) of *Lenapes* noemt, en die in den tijd van de vestiging der eerste Europeesche koloniën in Noord-Amerika een groot deel der Atlantische kusten van de tegenwoordige Vereenigde Staten en Engelsch Amerika bewoonden en zich tot ver in het binnenland uitstrekten. DUPONCEAU, een bekend taalkundige, zegt zeer schoon: "Evenals de beenderen van den mammoth en de schelpen van sints lang uitgestorven weekdieren getuigenis afleggen van het voormalig bestaan van geheele, thans verdwenen fauna's, zoo staat de taal der Basken daar, als een schrikverwekkend gedenktee-

ken van de verbazende verwoesting, die in eene lange rij van eeuwen heeft plaats gegrepen. Rondom door jongere talen omgeven, die niet de minste overeenkomst met haar hebben, staat zij geheel op zich zelve, even als de talen der Amerikaansche volken: — hoogst kunstig in hare vormen, en zoo samengesteld, dat vele begrippen in één woord kunnen vereenigd worden ¹.”

De Spaansche Basken noemen hunne taal *Euskara* (*Eusquera*) en zich zelve *Euskaldunak*, d. i. menschen, die de Euskara taal spreken. Hun land noemen zij *Euskalearia* (*Eusqueraria*). De Fransche Basken noemen zich *Vask*, van *Vasok*, man ², hunne taal *Basqunse*, hun land *Heskualherriak*, het Baskische rijk. Zij zijn trotsch op hunne nationaliteit. “Ginds bij dien stroom is de grens van Frankrijk en op dezen berg, die van Spanje,” zeide men tot LÜDEMAN tijdens zijn verblijf te Ustarritz, de overoude hoofdplaats van het Baskenland, waar zich weleer in het eeuwenheugend eikenwoud de *Bilgar* verzamelde (raad der ouden, van *Bil*, vergadering, en *gar* of *cahar*, oud), waarvan de leden in een kring geschaard, op hun speer geleund, over de belangen des volks beraadslaagden. Alle volken, die zich van eene andere taal als het Baskisch bedienen, noemen de Basken *Erdaldunak*. een woord van *Erdu*, aankomen, afgeleid; het beteekent: menschen, die nieuw aangekomen zijn, menschen derhalve, die in Spanje en Frankrijk gekomen zijn, toen de *Euskaldunak* daar reeds woonden. Het beteekent dus hetzelfde, als het latijnsche woord *advenae*. In dit woord *Erdaldunak* leeft derhalve de historische herinnering voort van de aankomst der Indo-Europeesche volken in Europa, eene gebeurtenis die zoo ver in den nacht der eeuwen terug gaat, dat bij de Indo-Europeesche volken zelve elke herinnering daaraan verloren gegaan is, en men daarvan eerst in den nieuweren tijd door de vergelijkende studie der talen op het spoor is gekomen.

Ofschoon de taal der Basken in den grond der zaak, wat haar bouw en woorden aangaat, in geheel het door hen bewoonde gebied volkomen dezelfde is, onderscheidt men toch verschillende dialecten, waarvan de voornaamste zijn: het *Labortanische* dialect in Labour,

¹ Polysynthetisch.

² Vandaar ons *Basken*, door de verwisseling van V en B. De oude Romeinsche schrijvers vermelden in het noorden van Hispanië aan den westelijken voet der Pyreneeën den stam der *Vascones*

Soule en Navarre, het *Guipuzcoanische* in Guipuzcoa en Alava en het *Vizcayische* in Viscaya. Zij onderscheiden zich echter slechts van elkander door eene eenigszins verschillende uitspraak en spelling, enkele vormen van de werkwoorden en doordat in het eene dialect sommige woorden veel gebruikt worden, die men in de andere nooit of uiterst zelden bezigt. De grond daarvan schijnt te liggen in den onderlingen naijver, in het gevoel van zelfstandigheid, van autonomie, dat zelfs in de kleinste Baskische plaatsjes gevonden wordt, zoodat, wanneer eene zaak twee namen heeft, men zich in twee naburige dorpen niet gaarne van denzelfden bedient. Van daar is de overeenkomst in taal tusschen twee ver van elkander liggende dorpen dikwijls grooter, dan die tusschen twee, welke vlak bij elkander liggen.

Het is voor een vreemdeling bijna onmogelijk het Euskara te leeren. Om onzen lezers eenig begrip te geven van de moeielijkheden, welke men bij de studie van die taal te overwinnen heeft, zal het voldoende zijn mede te deelen, dat in het Baskisch de werkwoorden op vier verschillende wijzen vervoegd worden, al naar dat men tot een kind, eene vrouw, zijns gelijken, of een hooger geplaatst persoon spreekt, dat elk naamwoord zes eerste naamvallen en twaalf verschillende naamvallen, de bijvoegelijke naamwoorden zelfs twintig verschillende naamvallen tellen, dat voegwoorden, bijwoorden, voorzetsels, tusschenwerpsels, ja zelfs de letters van het alfabet, niet alleen evenals naamwoorden verbogen, maar ook als werkwoorden vervoegd worden, dat werkwoorden in naamwoorden, voornaamwoorden en bijvoegelijke naamwoorden veranderen kunnen en ook het omgekeerde plaats kan grijpen.

De Basken zijn reeds zeer vroeg tot het Christendom bekeerd, en hierdoor is ongetwijfeld menige belangrijke overlevering, menig belangrijk godsdienstig gebruik voor de wetenschap verloren gegaan, die anders wellicht op vele thans hoogst duistere vraagpunten een helder licht hadden kunnen werpen. Men weet echter, dat zij weleer een Grooten Geest, *Jainkoa* of de Heer van omhoog genaamd, vereerden, dat zij des morgens en des avonds tot hem baden, hem de vruchten der aarde offerden en hem vereerden in de schaduw derzelfde eikenwouden, waar de oudsten van den stam in den *Bilçar* bijeenkwamen. Het graf noemden zij het *bed van de groote rust*, de dood was voor hen een slaap, waaruit zij tot een nieuw leven zouden ontwaken, waarin hunne goede daden beloond, hunne slechte gestraft

zouden worden, hetgeen niet wegnam, dat nog voor weinige eeuwen bij de Basken, wanneer een hunner verwanten gestorven was; zoo overmatige treurplechtigheden in gebruik waren, dat de Spaansche regeering genoodzaakt is geweest het overdreven uittrekken der haren en de zelfkastijdingen bij die gelegenheid onder zware straffen te verbieden.

De overleveringen der Basken spreken ook van een kwaden god, *Bassajaon*, de wilde Heer genaamd, de thans nog in den volksmond voortleeft, als een groot, sterk, en buitengewoon vlug, geheel met ruige haren bedekt wezen, dat eenigszins op een mensch gelijkt, zich in de bosschen ophoudt, door middel van een stok overal weet door te dringen en elk zonder onderscheid aanvalt.

Wanneer men deze godsdienstige begrippen vergelijkt met de mythologie der Grieken en Romeinen, der Carthagers en Pheniciers, der Germanen en Slaven, zal men geen de minste overeenkomst daarmede bespeuren, maar wanneer men ze toetst aan de godsdienstige begrippen van de roodhuiden der Vereenigde Staten, geloof ik, dat de analogie niet te miskennen valt. Ook de treurplechtigheden herinneren aan de gebruiken der ruwste en ombeschaafdste stammen.

Omtrent den oorsprong van hunnen stam hadden de oude Basken ook merkwaardige sagen. Zij spraken van den ondergang van eene voorwereld, waaraan slechts enkele menschen ontkwamen, waarvan een, *Aitor* geheeten, zich bij het naderen van die naturomwenteling met zijne vrouw in eene spelonk in het gebergte had teruggetrokken. Een jaar lang leefden zij daar en zagen aan hunne voeten het water en het vuur om den voorrang kampen. Dit schouwspel maakte Aitor zoo bevreesd, dat hij van schrik alles vergat, wat zijne voorouders hem omtrent de vroegere wereld hadden overgeleverd, ja zelfs zijne spraak verloor; zoodat hij, na het einde van het onheil, in de noodzakelijkheid kwam eene nieuwe taal, het *Euskara*, uit te vinden. Hij daalde in de vlakte af, zijne nakomelingschap verspreidde zich over uitgestrekte landen en groeide aan tot machtige volken, die getrouw de taal en den godsdienst bewaarden van den vader, die van hooge plaatsen was afgedaald, van den voorvader van het gebergte.

Uit deze legende zou men wellicht mogen afleiden, dat de voorvaders der Basken zich werkelijk als autochthonen van Europa beschouwden, wanneer men ten minste de waarschijnlijke gissing mag aannemen, dat met den berg, waarop Aitor zich terugtrok, een der toppen van de westelijke Pyreneën bedoeld is. Nog merkwaardiger is

echter de overeenkomst van deze legende met de sagen van sommige Amerikaansche stammen, volgens welke ook de wereld eens door eene natuuromwenteling getroffen werd, waarbij geheel het menschdom te gronde ging, uitgezonderd de zoogenaamde zeven slapers, die zich in holen in het gebergte hadden teruggetrokken en daar een vol jaar geslapen hadden. De analogie met den zondvloed des Bijbels is veel geringer, vooral ten opzichte van de wijze, waarop de stamvader van het tegenwoordige menschdom aan de algemeene vernieling zou ontkomen zijn.

De ploeg, bij de oude Grieken en Romeinen reeds in de vroegste tijden in gebruik, schijnt aan de voorouders der Basken onbekend te zijn geweest en hun eerst door de Erdaldunak te zijn aangebracht. Zoo sterk is echter bij hen de gehechtheid aan de voorvaderlijke gebruiken, dat men zich in Guipozcôa nog op den huidigen dag niet van een ploeg bedient, maar allen landarbeid verricht met een houweel en een eigenaardig werktuig, dat ongeveer den vorm van een hooivork bezit, en van onderen in twee breede schoepen uitloopt. Overigens verheugt zich de landbouw, in het geheele door de Basken bewoonde gebied, in eene groote ontwikkeling, daar niet alleen de dalen, maar ook de hellingen van het gebergte bebouwd zijn, hetgeen des te verdienstlijker is, daar de bodem niet slechts moeielijk te bewerken, maar ook van nature onvruchtbaar is en slechts door kalkbemesting kan verbeterd worden. Van daar vindt men bij elk huisje een kalkoven, waarin de kalk voor de bemesting gebrand wordt. Een der meest algemeene verbouwde producten is de maïs. Behalve den landbouw zijn ook visscherij en jacht, vooral op wilde duiven, hoofdmiddelen van bestaan voor de Basken.

Ook handel en industrie bloeien in het land der Basken. In Biscaye vindt men vooral ijzerfabrieken. De voornaamste producten van uitvoer zijn, behalve het ijzer, timmerhout, vruchten, chocolade en wijn (Bayonnerwijn, de beste is de heerlijke witte Jourançon). Ook de groote Bayonner gerookte hammen zijn beroemd. Sedert overoude tijden staan de Basken bekend als koene en ondernemende zeelieden. Zij waren de eersten, die den walvisch tot in de poolzee dorsten te vervolgen, de eersten die Newfoundland ontdekten en van daar de kabeljauw en de leng medebrachten. Het schijnt dat zij reeds lang voor Columbus kennis droegen van het bestaan der Nieuwe Wereld, waarheen zij, toen de Spanjaarden er zich later vestigden, bij duizenden verhuisd

zijn, wier nakomelingen echter hunne taal verloren en zich met de Spaansche kolonisten vermengd hebben.

De Basken zijn rank en mager, doch echter sterk gespierd en van stevigen lichaamsbouw. Zij bezitten grijze oogen en eene eenigszins donkere gelaatskleur. Hun lichaamskracht wordt slechts door hunne vlugheid en buigzaamheid geëvenaard, hun gang is snel, hun blik vast; zonder duizelen springen zij van de eene rots op de andere; het beklimmen van het gebergte, het nederdalen in afgronden, het overwinnen van allerlei hinderpalen en gevaren is hun eene behoefte. Zij zijn geoefende schutters, goede ruiters, onvermoeide dansers, voortreffelijke zwemmers. In Biarritz vindt men drie plaatsen, waar zeebaden gebruikt worden, de eerste voor de gewone badgasten, de tweede, *la côte des fous* genaamd, wordt slechts door geoefende zwemmers bezocht, de derde, *la côte des Basques* geheeten, is voor elk ongenaakbaar, behalve alleen voor de Basken.

De Baskische vrouwen zijn over het geheel schoon; zij onderscheiden zich door bevallige lichaamsvormen, teederheid van bouw, een betooverend teint, fraai gevormde handen en voeten, liefelijkheid in haar bewegingen, sierlijken gang, vurige oogen en een op het Grieksche gelijkend profiel. Zij zijn vol levendigheid, vroolijkheid en schalksheid. Bij deze eigenschappen voegen zij echter eene zeldzame lichaamskracht, die onuitputtelijk schijnt en die haar niet slechts veroorlooft hetzelfde werk als de mannen te verrichten, maar zelfs om het daarbij dikwijls langer uit te houden dan deze.

Wat hunne moreele eigenschappen aangaat, onderscheiden de Basken zich door moed, vrijheidsliefde, trouw aan het eens gegeven woord, eerlijkheid en gastvrijheid. Daarentegen zijn zij trotsch en hoogst prikkelbaar, uiterst bijgeloovig en groote hazardspelers. Hun trots gaat zoover dat elk uit een wettig huwelijk geboren Bask zich als van adel beschouwt en, wanneer men aan het begrip van een *oud* geslacht eenige waarde toekent, hebben zij eigenlijk niet geheel ongelijk, daar van al de Europeërs alleen de Lappen in dit opzicht hunne mededingers zouden kunnen zijn.

In de Spaansche Baskische provincie rekent men, dat de erkende adellijken ongeveer een derde van de bevolking uitmaken.

¹ Philips II zond brieven van adeldom aan alle Basken, daar zij zich van de heerschappij der Mooren bevrijd hadden gehouden; zij dragen den titel van *mui nobles e mui leales*.

Een der meest geliefkoosde spelen der Basken is het balslaan, waaraan ook de vrouwen dikwijls deelnemen, hoewel het groote lichaamsoefening en inspanning vereischt. Bij dit balslaan worden weddingschappen aangegaan, waarbij dikwijls 50000 franken en meer wordt verwed en niet zelden iemand zijn geheele vermogen op het spel zet.

De meest geliefde nationale dans der Basken is de zoogenaamde *mauchico*, die in de zoogenaamde *romeria's*, dat wil zeggen publieke bals in de open lucht, onder begeleiding van trommel en fluit wordt gedanst. Ook de *novadilla's*, eene soort van stierengevechten met jonge stieren, die echter niet gedood worden, is eene geliefkoosde volksvermakelijkheid.

Eigenaardig onderscheiden de Basken zich van de omliggende volken door hunne groote zindelijkheid, zoowel op het inwendige als uitwendige hunner woningen, die bijna met de Hollandsche kan wedijveren.

In het Spaansche Baskenland ¹ vindt men bijna geen eigenlijke dorpen, maar slechts eene groote menigte, op zich zelve te midden der ländereien gelegen boerenwoningen, die dan eens dichter opeen, dan weder verder van elkander geplaatst zijn. Een zeker aantal van deze boerenwoningen vormt met de daartoe behoorende kerk eene zoogenaamde *republiek*. Deze boerenwoningen zijn met het omliggende land sedert onheugelijke tijden het eigendom van dezelfde familie geweest, daar de oudste zoon ze steeds van den vader erft, even als al diens andere goederen. Zulk eene bezitting te verkoopen zou eene onuitwisselbare schande voor eene familie zijn; de eigenaars heetten *Eccheco-Jaunes*, d. i. huisheeren, een titel, waarop zij zeer trotsch zijn. Slechts éénmaal is het voorgekomen dat een Jauna-Eccheco een anderen titel dan dezen zocht te verkrijgen, en hij maakte zich daardoor het voorwerp der bespotting van het publiek.

Op sommige plaatsen vindt men ook oude half vervallen burchten, die op dezelfde wijze sedert onheugelijke tijden aan dezelfde familie hebben toebehoord, en wier bezitters, die men met den Spaanschen naam *Parientes mayores* aanduidt, in zeer groot aanzien staan.

De nationale Baskische kleederdracht, waaraan men echter nog slechts in de eigenlijke berglanden getrouw is gebleven, is licht en sierlijk en

¹ In het Fransche Baskenland zijn door de alles vernielende revolutie zeer vele eigenaardigheden bij de Basken verloren gegaan.

geheel in overeenstemming met het klimaat en met de levenswijze der Basken. Zij bestaat voor de mannen uit een bevallig over den linker schouder geworpen bruin manteltje, een smaakvol om den hals geknoopten halsdoek, een rood open vest, waaronder een helder wit hemd zichtbaar is, eene korte, nauwsluitende beenbekleding, door een rooden band omhoog gehouden, een rooden of bruinen gordel om het middel en bruine of blauwe kousen. Op het hoofd draagt de Bask eene kleine, platte muts, soms wordt ook zijn haar slechts door middel van een zijden netje bijeen gebonden. Het eigenaardigste deel van de kleeding der Basken is echter een paar uit hennip gevlochten en met roode linten vastgehechte sandalen, *alpargatas* genaamd, die een even duurzame, als in dit bergachtige land doelmatige voetbekleding uitmaken, want de dikke zoolen verhinderen, dat de voet door de ongelijkheden van den rotsachtigen grond bezeerd wordt en zijn tevens voorbehoedmiddelen tegen het uitglijden. Zij zijn echter slecht tegen het water bestand en worden daarom, als het al te sterk geregend heeft, door een ruw lederen schoeisel vervangen. Als wapen draagt de Bask gewoonlijk slechts een met ijzer beslagen stok, die hem bijna nooit verlaat en waarvan hij zich op allerbehendigste wijze weet te bedienen. De vrouwen dragen om het hoofd een bonten doek, dien zij op allerbevalligste wijze even als een tulband daarom wikkelen, terwijl een lange slip van achteren naar beneden hangt; hare scharlaken roode rokken reiken slechts tot de knie. De gehuwde vrouwen snijden het hoofdhaar geheel af, de ongehuwde alleen dat van het achterhoofd, terwijl zij het overige haar in lange tressen aan beide zijden laten afhangen, of ook wel om het hoofd wikkelen.

De huwelijken tusschen de Basken worden in het Spaansche Baskenland zonder eenige rechterlijke plechtigheid gesloten; het nieuwe paar wordt door de geheele republiek, waartoe het behoort, uitgerust; als zij elkander niet bevallen, scheiden zij weder.

Uit dit alles zien wij, hoe het volk der Basken, sedert duizende jaren door volken van geheel andere afkomst omgeven, staatkundig sedert eeuwen onder twee dier volken verdeeld, denzelfden godsdienst als zij belijdende en door vreemde vorsten geregeerd, desniettemin nog een groot deel zijner volkseigenaardigheden heeft weten te bewaren, en dat daar, waar de onkundige slechts een deel van Frankrijk en een deel van Spanje meent te zien, respectievelijk door Franschen en Spanjaarden bewoond, de ethnologie het merkwaardigste volkeiland ontdekt

heeft, dat wellicht ergens ter wereld bestaat, een volksstam, die voor de voorhistorische ethnologie eenigermate dezelfde rol speelt, als de tegenwoordige buideldieren, luiaards en pachydermata voor de palaeontologie. Even als deze laatsten ons vormen leeren kennen, die in de tegenwoordige dierenwereld slechts een ondergeschikte rol spelen, maar in vroegere tijden van veel meer beteekenis waren, even als zij om zoo te zeggen de laatste representanten zijn eener voormalige fauna, die over weinige jaarduizenden geheel in den strijd des levens bezwiken zal zijn, even zoo zijn de Basken de laatste representanten van eene voormalige bevolking van ons werelddeel, en ook zij zullen waarschijnlijk binnen betrekkelijk weinige eeuwen wel niet uitgeroeid worden, maar toch geheel versmelten in de hen aan alle zijden omringende menigte van Arische volken, en dus als zelfstandige stam ophouden te bestaan.